

Затверджено Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України для використання
у вищих навчальних закладах

ФІЛОСОФІЯ

Базовий підручник
для студентів
вищих навчальних закладів

CF FOLIO

Ф І Л О С О Ф І Я

**Затверджено Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України як підручник для студентів
вищих навчальних закладів**

Харків
«Фоліо»
2013

З М І С Т

Паредмова	6
Тема 1. Вступ до філософії	9
Визначення філософії. Філософія та філософування	9
Особливості філософського пояснення світу	16
Призначення філософії	19
Тема 2. Філософія в історичній перспективі	24
Виникнення філософії	24
Особливості філософії Стародавнього Сходу	27
Особливості античної філософії, її роль у розвитку світової та європейської культури	38
Своєрідність середньовічної філософської думки	53
Основні ідеї та проблеми філософії епохи Відродження	60
Особливості пізнавальної проблематики філософії Нового часу	64
Проблема людини у філософії епохи Просвітництва	72
Класичний характер німецької філософії XVIII— початку XIX століття	79
Основні положення марксистської філософії	86
Ідеї російської філософії	89
Принципи та ідеали класичної та некласичної західної філософії	94
Основні тенденції розвитку та напрямки сучасної філософії	113
Тема 3. Українська філософська думка	128
філософія Києворуської доби	128
Філософська думка в Києво-Могилянській академії	132
Філософське вчення Григорія Сковороди	136
Філософські погляди Ф. Прокоповича	139
Українська академічна філософія XIX століття	142
Екзистенційні мотиви у працях П. Юркевича	145
Проблема людини та нації у творчості членів Кирило-Методіївського братства	147
Особливості української духовності на межі XIX—XX століття	153
Філософія Г. Франка	160
Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова	162
Концепція національної еліти В. Липинського і Д. Донцова	164

Д. Чижевський про чинники формування української духовності	167
Історіософія М. Грушевського	169
В. Вернадський про феномен життя, Всесвіт, ноосферу	170
Тема 4. Сутність філософії та особливості філософування	176
<i>Співвідношення філософи та світогляду.</i>	
ПОНЯТТЯ СВІТОГЛЯДУ	176
Світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння	180
Структура світогляду	183
Історичні типи світогляду	186
Філософія як вид знання	195
Предмет філософії	196
Структура і дисциплінарна будова філософського знання	199
Граничність філософських категорій	205
Методи філософування	209
Філософія в системі культури, функції філософії	213
Тема 5. Філософське осмислення людини	221
Людина як основний предмет філософського аналізу	221
Природа та сутність, людини	222
Філософські аспекти антропогенезу	231
Людина в біологічному та соціальному вимірах	241
Ментальне і тілесне	245
Поняття «людина», «індивід», «особистість»	249
Сенс життя. Смерть і безсмертя	252
Свобода, вибір та відповідальність	276
Перспективи людини	282
Тема 6. Філософське вчення про буття	288
Філософське розуміння проблеми буття	288
Уявлення про онтологію, як вчення про буття	291
Особливості розуміння буття як засади виникнення різних філософських концепцій	295
Основні рівні та форми буття	301
І Філософські категорії осмислення буття	304
Матеріальна єдність світу як принципи науки	307
Сучасне осмислення поняття «матерія»	311
Сучасні уявлення про спосіб і форми існування матеріального світу	317
Тема 7. Свідомість як філософська проблема	327
Філософський зміст проблеми свідомості	327

Проблема свідомості в історії філософської думки . . .	330
Концепції свідомості	334
Атрибутивні властивості, функції та структура свідомості	340
Конкретні форми проблеми свідомості	344
<i>Тема 8. Філософія пізнання . . . . .</i>	<i>353</i>
Проблема пізнаваності світу та спроби її розв'язання	353
Пізнання як відображення і творення	359
Основні складові пізнавального процесу	361
Чуттєвий та раціональний рівні пізнання	364
Моделі пізнання у філософській традиції	369
Знання як передумова і результат пізнання	376
Філософське розуміння істини	384
Метод як усвідомлений спосіб пізнавальної діяльності	392
Наукове пізнання та його рівні	393
Методи наукового пізнання	398
Поняття наукового дослідження та форми наукового дізнання	406
<i>Тема 9. Суспільство як предмет філософського розгляду . . . . .</i>	<i>414</i>
Поняття суспільства. Основні характеристики суспільства	414
Співвідношення понять «суспільне» і «соціальне»	421
Суспільство як самоорганізована система	425
Соціальна структура суспільства	430
Суспільний ідеал і проблема соціального вибору	445
Рушійні сили соціального процесу	449
Сутність суспільно-історичного процесу, його періодизація та соціальний прогрес	456
<i>Тема 10. Філософське осмислення культури і цивілізаційних процесів . . . . .</i>	<i>463</i>
Багатовимірність поняття культури	463
Філософія культури	471
Культура і цивілізація	476
Історичні моделі культури та цивілізаційні типи	478
Проблема кризи культури: історія та сучасність	489
Уявлення про цінності	494
Цінності науки. Поняття етосу науки	499

Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. Л. В. Губерського; худож.-оформлювач О.Д. Кононученко. — Харків: Фоліо, 2013. - 510 с.

ISBN 978-966-03-6100-3.

Пропонований підручник з філософії розрахований на студентів нефілософських факультетів, що зумовило його основну мету — формування світоглядної культури та культури мислення особистості. Автори підручника простежують становлення філософії та її основних проблем, розглядають предмет й методи філософії, спадок видатних філософів світу та особливості сучасних філософських напрямків. Філософія представлена як світоглядна система знання, в якій центральне місце відведено людині та основоположним цінностям її життя. Значну увагу приділено проблематиці культури та суспільства як об'єктам філософського розгляду.

ББК 87.2